

FOAIA DIECEZANĂ

Organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeşului

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆ APARE DUMINECA ◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Preţul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane
 „ „ „ „ pe 1/2 de an 5 cor.
 „ România şi străinătate pe an 14 frc.
 „ „ „ „ pe 1/2 an 7 „

Manuscrisele se adresează redacţiunii
 „Foaia Diecezană“ iar banii de prenumăra-
 ţiune şi inserţiuni administraţiunii „Tipo-
 grafia şi Librăria diecezană“ în Caransebeş
 Telefon Nr. 30.

Preţul inserţiunilor:

Pentru publicaţiuni oficioase, concurse,
 edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conţin
 până la 150 de cuvinte 7-50 cor., până la 200
 de cuvinte 10 cor., de aci în sus 12 cor

† ŞTEFAN JIANU

Cu condeii înmuiat în lacrimi vestim zguduitoarea moarte a asesorului consistorial *Ştefan Jianu*. Un morb năpraznic, febro tiphoidă, l-a răpus Vineri spre Sâmbătă noapte la orele 11 şi 5 minute. Consistorul întrunit azi dimineaţă în şedinţă, a luat dispoziţiile trebuincioase, privitoare la înmormântarea acestui distins membru al său, care va avea loc Duminecă la orele 2 d. a. Fiindu-ne foaia deja încheiată, vom publica în numărul proxim biografia, aprecierea activităţii şi decursul petrecerii la groapă a neuitatului nostru prieten şi valoros bărbat al neamului românesc: *Ştefan Jianu*.

Vecinică-i fie pomenirea!

Cântarea bisericească şi „Sentinela“ părintelui Terentius Bugariu

Dare de seamă

de Preotul Ioan Andreescu

(Sfârşit)

Irmoasele Duminecii „Cuvine-se“ sunt cele obicnute pe gl. IV şi V. „Cuvine-se“ pe gl. IV e mai uşor şi e pus în tact de 4/4; iar cel pe gl. V reclamă mult simţ muzical şi pricepere atât pentru a-i da forma ce corespunde cântării în sine, cât şi regulilor muzicale în genere. Atât măsura de 12/8, cât şi multele semne didactice, ce obvin, dar cari nu se pot abandona, pot incurca pe cei mai puţin cunoscători în această materie.

În legătură cu aceste irmoase mai amintesc, că bunicul meu, neîntrecut cântăreţ şi fost preot în Biniş, avea obiceiul, de-a cânta în strană, când nu era rândul săptămânii sale, irmosul „Cuvine-se“ pe glasul stăpânit. Acest obicei a trecut dela el la tatăl meu, dela care l-am luat şi eu şi cred, că o variaţie în acest senz e adoptabilă. De multe ori m'a preocupat gândul de a le pune pe note aceste irmoase şi fotuşi nu le-am pus încă.

Credeul şi Tatăl nostru, cari azi numai sporadic se mai susţin de unii cântăreţi bătrâni, sunt cu grijă şi cu pricepere aranjate.

Pricestnele „Ochiul“, „Ostenit-am“, şi „Spune-mi mie Dne sfârşitul“ sunt aranjate în măsuri de 12/8 cu aceeaşi pricepere ca şi irmoasele praznicelor.

„Sfânt“ şi „Pre Tine Te laudăm“ dela liturgia sf. Vasile sunt puse în G-moll, dar începutul îl face în G-dur, ceea ce mie nu-mi pare nici frumos, nici corect. Nu pot şti, ce l-a determinat pe autor la desfacearea *hes-ului* în *k* la aceste cântări, unicele mie cunoscute în tonalitate minoră.

„De Tine se bucură“ are sfârşitul scurt şi pe aceeaşi melodie a troparului, iar noi sfârşim cu figura irmoaselor de pe gl. VIII (a „Crucii“ şi a „Naşterii Născ. de Dumnezeu“), ceea ce însă nu are înţeles şi nici nu sună frumos.

Cheruvicul şi Priceastna liturgiei înainte sfinţite diferă mult de cântarea noastră. Aceste cântări şi special Cheruvicul diferă esenţial de celelalte cântări. Mie îmi place mai bine Cheruvicul nostru, care îmi pare mai expresiv. Pricestnele „Gustaţi“ asemenea diferă, ambele au însă figurile gl. VIII.

Modelele de *Pripele* (3) diferă numai prin haina nouă şi fireşte mai potrivită de 12/8; totaşa şi *Psalmi*. *Polieleul* e pus în măsuri de 4/4, la care partea a II-a „mărturisii-vă Domnului“ e pus pe gl. I, ceea ce am auzit numai la cântăreţii bătrâni. Aci în măsura a 4-a obvine desigur din trecerea cu vederea o măsură şchioapă de 3/4, care se poate uşor întregi prin o pauză de o pătrime după cuvântul „*bun*“.

„La râul Vavilonului“ e iarăşi numai ca formă nou, dar ezact acelaşi, ce cântăm şi noi. Urmează apoi nişte modele de psalmi dela începutul liturghiei, ce cântă iarăşi numai în unele părţi cantorii vechi, unde s'a păstrat bunul obicei din bătrâni de a nu bagateliza slujbele dumnezeieşti.

La pagina 60 se află 3 modele de *sfetilne*, din care cea din urmă dela Adormirea Maicii Domnului „*Apostolii dela margini*“ mie mi-a fost cu totul necunoscută şi e foarte măiestroasă.

„Cântările alese“ sunt partea cea mai interesantă a acestei lucrări, din care pot învăta şi cei mai aleşi cântăreţi. Sunt aci cântări de mare valoare salvate pentru biserică, căci în cea mai mare parte erau aproape pierdute. Recunoştinţă datorăm autorului pentru colectarea şi punerea acestor perle ale cântării bisericeşti.

„Învierea“ nu diferă esenţial ca şi „*Sfinte Dumnezeule*“ al 2-lea de cântarea noastră. „*Sfinte Dumnezeule*“ cel dintâi mie mi-a fost necunoscut, căutându-i-l însă ocazional tatălui meu, mi-a spus, că bunicul îl cânta tocmai așa.

„*Veniţi să fericim pe Iosif*“ e după cam zice foarte nimerit autorul: „cea mai puternică cântare dra-

matică a bisericii creștine". Eu încă am adoptat-o și o cânt însumi în slujba duminicii din Sămbata patimilor, după încunjurare, făcând încheierea cu 3 mătăni la cuvântul „*închinămui-ne*". Ca și această cântare era să se peardă, se vede și din împrejurarea, că în cărțile mai nouă, în trioadele cu litere strabune, nici nu e tipărită. Deci dacă textul lipsește, cu cât mai ușor se pierde cântarea?

„*Pre Tine Celace Te îmbraci cu lumina ca cu un vestmânt*”, „*Acesta zice Dl către Iidovi*”, apoi se delnește Crăciunului: „*Veniți să vedem noi credincioșii*” și „*Ce te minunezi Marie*” — fiecare cu frumsețile proprii și caracteristice, din cari unele mai mult sau mai puțin sunt cunoscute. Curioasă e cu deosebire sedeauna „*Ce te minunezi Marie*”, în care aflăm cele mai îndrăznețe treceri dintr'o tonalitate într'alta.

La „*Doamne strigatam*” și „*Dogmatica „Adormirii Născ. de Dumnezeu*” — cu toate 8 glasurile într'o stihiră, trecerile sunt făcute cu îngrijire, pe cât se poate fără salturi nejustificabile, dar așa, că revine la aceeași tonalitate a glasului I, cu care s'a început stihira.

„*Stațiile*” sau „*plângerile*” sunt cele cântate de bătrânii noștri în opoziție cu cele versificate din Arhidieceză, ce au fost introduse și la noi — după cum am aflat — de fericitul episcop Ioan Popasu. Fără îndoială, că atârna mult dela destorțirea cântărețului, ca în ce formă le cânta. Deci nu susțin în întregime părerea autorului, că forma acestor plângeri poate servi de bază la o „*ardeleană cum se cade*”.

E drept, că mai frumoase sunt cele puse în „*Sentinela*”, dar sunt și mai grele pentru a fi cântate corect, mai ales de cântăreții actuali. În schimb cele dela Caransebeș, fiind legate de poezie, sunt mult mai ușoare și interpretate cu pricepere — fără îndoială, că în forma aratăta de părintele Bugariu între „*caricaturi*” — sunt adoptabile și de dragul variației.

„*Să se îndrepteze rugăciunea mea*” dela liturgia înainte sfințită, prochimenui Duminicii „*Dl a împărășit*”, „*Bucură-Te mireasă*” și „*Mărire îndelung răbdării Tale*” sunt cele în deobște cunoscute și bine puse.

Priceastna Crăciunului și a Paștilor sunt puse corect în măsurile mai corespunzătoare de 12/8.

În genere „*Pricesine*” sunt multe, între ele și foarte frumoase, afară de cele cuprinse în „*Sentinela*”, cari ar merita să fie fixate pe note. Eu încă am vre-o câteva de toată frumsețea culese dela tatăl meu. Am observat însă, că în unele părți, mai ales în tractul Panciovei s'a introdus o Priceastnă: „*Ridica-voi ochii mei.*” cu motive profane, care nu are loc în biserică.

Exemplele aduse (G) sub titlul „*Profanisme etc. din diferiți autori*” îndreptătesc pe autor a face criticile din „*Prefața*”. E drept, că e chestie individuală, că cine ce autoritate reprezintă înaintea cuiva, totuși tonul criticii e jignitor pentru nebisericăni, cari s'au validat pe teren muzical. Că încercările acelor compozitori pe un teren, mai mult sau mai puțin cunoscut nu au fost încoronate de succes, aceasta se esplică și prin împrejurarea, că terenul muzicii noastre bisericăști e neglijat. De aceea cred, că un „*momento*” făcut cu calmitate era mai eficace, mai convingător și-l cruțau și pe autor de gestul de ignorare, ce i-s'a arătat. Poza razboinică a autorului, care culminează în espresivitatea din cuvântul final, că „*e gata a întâmpina și furia infernului*” nu a avut deci ca urmare imediată darul de a provoca o discuție salutară cauzei, pentru care militcază.

În partea III-a pe paginile 73—78 autorul face analiza lucrării sale și justifică anumite moduri de pro-

cedură, ce a observat. În această parte, care este un ce întregitor al lucrării, am aflat și deslușiri la câteva nedumeriri sulate de mine în aceasta dare de seamă, pe care însă totuși le susțin.

Încă o mică paranteză înainte de a termina. Am aflat în acest op multe figuri frumoase ale cântării bisericăști. Pe autor nu l-am auzit cântând, dar din „*Prefața*” am văzut, cum e și firesc, că materialul e și colectat dela mai mulți cantori cu renume. Între cei numiți figurează și învățătorul Petru Borcan din Banloc, de origine din Biniș, supranumit „*privighitoarea Banatului*”. Pe învățătorul Borcan îl cunosc prea bine, căci el împreună cu tatăl meu, au fost învățăcii bunicului meu, și totuși nu află multe din împodobirile lor, cari mi-ar părea rău să dispară nefixate. O încurajare, poate că l-ar împintena pe părintele Bugariu la continuarea muncii începute, precum însuși s'a făgăduit.

Mă gândesc, ce bine ar fi, dacă s'ar afla oameni pricepători, cari să adune și fixeze și muzica noastră profană, cu care stăm poate și mai rău căci se păstrează așa zicând numai tradițional. Ar fi de dorit, ca cercurile competente să se ocupe serios de creșterea sistematică a oamenilor de specialitate în ramul acesta, trimițând la studiu oameni înzestrați cu talent și vocație.

Și când mă gândesc, că minunatele noastre doine, aceste manifestări ale sufletului românesc, sunt menite peirei — simțesc o adâncă părere de rău, căci se vede, că încă nu ne știm aprecia această comoara națională, cu care s'ar putea mândri ori și care popor cu pretenție de cultură.

Încercările dlui Tiberiu Brediceanu, care e fiul Banatului, sunt reproduceri nefidele, căci doinele și cântările poreclite „*din Banat*” sunt deghizate în haine necorespunzătoare, încât abea se pot recunoaște. Impresia mea este, că dl Tiberiu Brediceanu ori nu le știe cânta cum se cade doinele noastre bănățânești, ori nu le știe reda fidel pe note, — tertium non datur.

Espunând acestea nu am intențiunea să ating susceptibilitatea dlui Tiberiu Brediceanu, care încolo poate să fie escelent muzician, ci am crezut, că fac bun serviciu cauzei prin emiterea acestor modeste și nepretențioase păreri.

Recomandând opul „*Sentinela*” factorilor chemați, închei această dare de seamă a mea, pe care, accentuez că am făcut-o fără cea mai mică preocupare, calăuzit esclusiv de intențiunea de a servi cauzei și de a repara în câva nedreptatea și rezerva manifestată fața de autor.

Eventuale reflexiuni ale autorului, precum și ale altora mai competenți, făcute bine înțeles într'adevăr „*sine ira et studio*” le văd bucuros și cu satisfacția de a fi făcut bun serviciu cauzei.

Voivodint în luna Noemvrie 1917.

Ș T I R I

Hirotonire. Prea Sfinția Sa a binevoit a hirotoni intru presbiter pe candidatul Alexandru Voșcinariu, intitulat administrator parohial în Remetea-Pogănici.

Rectificare. În circularul Nr 6150/1918 Rituală, cuvântul „*lucrurile*” dela finea ecteniei a 2 este a se îndrepta așa: „*întru toate lucrările lor*”.

„**Românul**” din Arad publică în întregime circulara Nr. 6150/1918 a Preasfinției Sale episcopului nostru Miron, făcându-i următoarea introducere: „*Preasfințitul părinte al Caransebeșului, Dr E. Miron Cristea,*

a trimis clerului său următoarea circulară, în care zvăcnește duhul zilelor mari de azi. Cetiți, frați Români, cu sfințenie acest document istoric al bisericii noastre ortodoxe de aici, care ne-a păstrat neatins sufletul feciorelnic prin urgii de veacuri. Preasfințite, ne închinăm!”

„**Românul**”, organul partidului național român a reapărut în Arad, strada Zrinyi, Nr. 1 a. Abonamentul e la an 80 cor.

Premiu pentru familiile cu copii mulți.

Academia franceză a împărțit anul acesta 80,000 franci familiilor cu copii mulți. Premiul cel mai mare de 5000 franci l-a primit o familie cu 21 copii, iar cel de 2500 franci l-a primit o familie cu 19 copii. Exemplu vrednic de urmat pentru toate țările.

Adunarea națională din B. Comloș a pretins, ca la conferința de pace și Românii din Banat să-și trimită un reprezentant al lor propriu.

Ministrul Iászi a făcut despre Românii din Ungaria și Transilvania următoarea declarație: „Trebue să recunoaștem dreptul de dispunere asupra soții sale pentru fiecare popor. Principiul acesta nu-l putem considera ca o chestiune de hotăr. Ori care popor, — fie majoritate, fie minoritate, — are sa hotărăască însuși în modul cel mai larg asupra dorințelor sale naționale și culturale”.

Wilson recunoaște îndreptățirea cererilor teritoriale ale României.

Găvernul Statelor unite a trimis guvernului român următoarea notă: *Domnul meu!* Găvernul Statelor unite s'a cugetat la bună starea viitoare și întregitatea României totdeauna, ca la un stat liber și independent. Înaintea de ce s'a iscat războiul între Statele-Unite și Austria-Ungaria prezidentul a trimis Regelui României o adresă, în care l-a asigurat de simpatia și stima sa. Situația însă s'a schimbat și prin urmare prezidentul dorește să își aduc la cunoștință, că *guvernul Statelor-Unite aderență la pretențiile poporului român, formulate înăuntru și afară de hotarele regatului.* A fost martore suferințelor mari de cari a avut parte din partea dușmanilor și asupritorilor săi și jertfelor aduse pentru cauza libertății. Simpatizând cu cugetul și dorința unirei naționale a Românilor ce locuiesc *preludinendi*, guvernul Statelor-Unite nu va pierde prilejul, ca la timp potrivit să își valideze influința pentru aceea, ca poporul român să își realizeze pretențiile politice și teritoriale juste, că acelea să fie asigurate față de ori-ce atac extern. Primește Domnul meu exprimarea repetită a stimei mele. Secretarul de stat: *Robert Lansing.*

Surisul de moarte. Un moșneag pios era pe patul de moarte, iar feciorii și nepoții lui stăteau în jurul patului. Se părea că doarme și a suris de trei ori cu ochii închiși. Deschizând iar ochii, unul din feciorii lui l-a întrebât, de ce a suris de trei ori. — Moșneagul a zis: Prima dată au trecut pe dinaintea mea toate plăcerile lumii și a trebuit să zimbesc, că oamenii consideră astfel de heșici de săpun de foarte importante. A doua oară mi-am adus aminte de toate suferințele vieții mele, și m'am bucurat, că ele de acum pentru mine și-au pierdut toți ghimpii și că a sosit timpul, când pentru mine numai trandafiri vor aduce. A treia oară mi-am adus aminte de moarte și a trebuit să râd, că așa tare să tem de ea, pe când moartea pentru cei drepti e numai trecere în viața cea fericită și veșnică. (trad. de N. V.)

Nr. 6161 Școl. 1918.

Limba română în școl. comunale

ORDIN

cătră toate oficiile protopopești, parohiale și cătră toți fruntașii credincioși, cari sunt membrii în scaunele școalelor primare comunale.

Ministrul al cultelor și instrucțiunii publice, d-l Martin Lovászy ne comunică pe cale telegrafică, că *în școalele primare comunale și confesionale din comunele nemaghiare se poate folosi ca limbă de propunere limba comunei sau a susțitorului de școală;* iară propunerea limbei maghiare din cl. I și a II a acestor școale se poate omite. Pe temeiul acestora deci îndatorez toate organele parohiale și pe toți credincioșii noștri din comunele românești cu asemenea școale comunale, ca *numai decât* să întrevină la scutul școlar din comună, ca să introducă toate obiectele de învățământ să se propue pe viitor în limba română; iară propunerea limbei maghiare să se înceapă numai din clasa a III în sus.

Oficiile protopopești să insiste pretutindenea în această direcțiune, dând îndrumările de lipsă.

Despre rezultat fiecare oficiu parohial este îndatorat a raporta oficiului protopopesc, iar acestia la Consistor.

Astfel se reintroduce învățământul român în toate școalele graniței românești și jliro-române precum și în multe alte comune.

Caransebeș 28. Octomvrie 1918.

Dr. E. Miron Cristea
episcop

Nr. 6177 B ex 1918.

Notă oficială

Se aduce la cunoștința celor interesați, că examenul de evalueațiune preotească — amănat dela 20 Octomvre a. c. — se va ținea la 22 Noemvrie (5 Decemvre) a. c.

Ceice voesc să se supună acestui examen au să-și înainteze cererile de admitere până Sămbătă în 17 Noemvrie a. c. v. alăturând:

1. Estrasul de botez.
2. Testimoniile anterioare studiilor teologice,
3. Absolutorul teologic,
4. Atestat despre ocupațiunea în timpul dela terminarea studiilor teologice,
5. Taxa (40 cor) examenului de evalueațiune. Candidații cari s'au tost anunțat la examen

în termenul dela 20 Oct. a. c. nu mai au să dea rugare de admitere.

Caransebeș, în 31 Octomvrie 1918.

Dr E. Miron Cristea
episcop

Concurs

Ad. Nr. 4424 Șc. ex 1918.

Fundațiunea Nicolae Popoa

Pentru conferirea duor stipendii de câte treisute (300) coroane numai pe anul școlar 1918/19 din „*Fundațiunea NICOLAE POPEA*” se publică concurs cu termen de 1/14 Decemvrie a. c.

La aceste stipendii pot reflecta studenți români, ortodocși, talentați, săraci, cu purtare morală bună, având întâietate consăngenii de ambele sexe ai răposatului episcop, adică următorii fraților și ai surorii sale, apoi elevii, cari cercetează institutul pedagogic diecezan din Caransebeș.

Petițiunile sunt a se adresa Consistorului diecezan gr. or român din loc fiind ajustate cu următoarele documente alăturate în original, sau în copii autenticate:

1. Estras de botez, provazut cu adeverință din partea preotului local competent, că concurentul și de prezent aparține bisericii gr. or. române din metropolia noastră și că are purtare morală corespunzătoare;

2. atestat de sărăcie dela antistia comunală, vidimat și de preotul nostru local, despre starea materială și socială a concurentului și a părinților săi și în fine;

3, testimoniul de pe anul școlar 1917/18.

Petițiunile intrate după termen sau neadjustate cu toate documentele înșirate mai sus, nu se vor lua în considerare.

Caransebeș, din ședința consistorială școlară, ținută în 10/23 Septemvrie 1918.

Dr E. Miron Cristea
episcop.

2—3

Ad Nr. 4430 Șc. ex 1918.

Fundațiunea Trăilă Stroescu

Pentru distribuirea unui stipendiu de douăsutecinci-zece (250) coroane și a unui stipendiu de două sute (200) coroane numai pe anul școlar 1918/19 din „*Fundațiunea majorului ces. reg. TRĂILĂ STROESCU*” se escrie concurs cu termen de 1/14 Decemvrie a. c.

Peteții au să subștearnă Consistorului următoarele documente în original, sau în copie autenticată:

1. Estras de botez.

2. Atestat dela oficiul parohial, prin care să se adeverească, că sunt înrudiți cu fundatorul, respective că aparțin comunei Iablașița.

3. Testimoniu dela finea anului școlar 1917/18.

Preferiți vor fi cei ce se înscriu la institutul pedagogic diecezan, apoi în condițiuni egale descendenții după erezii fundatorului și în a doua linie ceice aparțin comunei Iablașița.

În lipsa astorfel de reflectanți vor putea recurge la aceste stipendii și ceice sunt născuți în alte părți de pe teritoriul diecezei noastre.

Petițiunile intrate după termen, sau neadjustate cu toate documentele înșirate mai sus, nu se vor lua în considerare.

Caransebeș, din ședința consistorială școlară, ținută în 10/23 Septemvrie 1918.

Dr E. Miron Cristea
episcop.

2—3

Pe baza ordinațiunii Veneratului Consistor diecezan ddto 7 August 1918 Nr. 4823 B ex 1918 se escrie concurs pentru ocuparea postului de *paroh* gr. or. român în parohia vacantă de clasa I-a din comuna **Satul-nou**, protopresbiteratul Pașciovei, cu termen de recurgere de 30 zile dela prima publicare în „*Foaia Diecezană*”.

Emolumentele sunt:

1. Una sesiune parohială constatatoare, din 34 jugere pământ arător, o grădină conform foil catastrale (lângă vii).

2. Unamiepatrusute patruzeci (1440) cor. din cassa sfintei biserici a comunei Satul-nou ca desdaunare pentru funcțiunile preoțești și birul parohial.

3. Stola pentru funcțiunile preoțești liber.

4. Dările le solvește parohul.

Concurenții sunt poștiți a se prezenta în sf. biserica, spre a-și arăta desteritatea în oratorie, cântare și ritualii cu prealabila încuviințare a P. On. Domn protopresbiter concernent, dar nicidecum nu în ziua alegerii.

Concursurile ajustate conform Statutului organic și a regulamentului pentru parohii să se adreseze comitetului parohial, înaintându-se în termenul prescriș P. On. oficiu protopresbiterat gr. or. român în Satul-nou.

Satul-nou, din ședința comitetului parohial, ținută la 8 Octomvrie 1918.

Comitetul parohial

În conștelegere cu mine: *Trifon Miclea*, protopresbiter.

Nr. 6065 B ex 1918.

Acest concurs se publică cu adausul, că în suma de 1440 cor. cuprinsă sub pct. 2 al emolumentelor nu are să se întâleagă și birul parohial, pe care credincioșii vor avea să-l presteie în natură în senzul alineatului ultim din § 29 al Regulamentului pentru parohii și pe baza decisului consistorial ddto 3 Martie 1914 Nr. 3053 ridicat și la valoare de concluz sinodal eparhial cu concluzul Nr. prot. 33 ex 1914, prin care se enunță obligamentul credincioșilor de a presta birul parohial, care este o parte legală a dotațiunii preoțești.

Caransebeș, din ședința consistorială, ținută la 16 Octomvrie 1918.

Dr E. Miron Cristea
episcop.

2—3

Inștiințare.

Prelegerile la institutul teologic și pedagogic din loc vor reîncepe Luni în 11/24 Noemvrie a. c.

Onorata preoțime e poftită să aducă aceasta la cunoștința elevilor din parohie.

Caransebeș la 1/14 Noemvrie 1918.

Direcțiunea inst. teol. și ped.